

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
esitatud 9. septembril 2021¹

Kohtuasi C-242/20

**HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, tegutsedes HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za
gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o, Zagreb,
õigusjärglasena**

versus

**BP EUROPA SE, tegutsedes DEUTSCHE BP AG õigusjärglasena, viimane tegutseb
omakorda THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH õigusjärglasena**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kõrgem
kaubanduskohus, Horvaatia))

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Õigusalane koostöö tsiviil- ja
kaubandusajades – Kohtualluvus – Määrus (EÜ) nr 44/2001 – Alusetul rikastumisel põhinev
väljaandmisnõue – Kvalifikatsioon – Artikli 5 punkt 1 ja artikli 5 punkt 3 –
Valikuline kohtualluvus „lepingutega seotud asjades“ ja „lepinguvälise kahju puhul“

I. Sissejuhatus

1. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kõrgem kaubanduskohus, Horvaatia) on käesoleva
eelotsusetaotlusega esitanud Euroopa Kohtule kaks küsimust, mis käsitlevad määruse (EÜ)
nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades² (edaspidi
„Brüsseli I määrus“) tõlgendamist.

2. Need küsimused esitati vaidluse raames, mille pooled on Horvaatia õiguse alusel asutatud
äriühing HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb, ja Hamburgis (Saksamaa) asuv äriühing BP EUROPA
SE ning mis käsitleb rahasummat, mis arestiti täitemenetluse raames esimese äriühingu
pangakontol ja läks üle teise äriühingu valdusse. Et see menetlus tunnistati hiljem lubamatuks,
palub põhikohtuasja kaebaja kõnesolev summa alusetu rikastumise põhjendusel välja anda.

3. Esialgses etapis, milles põhikohtuasi on, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlaks
tegema, kas Horvaatia kohtud on pädevad tegema selle väljaandmisnõude kohta otsust või tuleb
pöörduda Saksamaa kohtute kui BP EUROPA asukohaliikmesriigi kohtute poole. Vastus sõltub
eelkõige sellest, kas niisugune nõue kuulub „lepinguvälise kahju“ valdkonda Brüsseli I määruse
artikli 5 punkti 3 tähenduses.

¹ Algkeel: prantsuse.

² Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

4. See ei ole esimene kord, kui Euroopa Kohtul palutakse võtta seisukoht alusetul rikastumisel põhinevate nõuete kohta Brüsseli I määrusest lähtudes. Ta ei ole siiski veel üheselt mõistetavalt vastanud küsimusele, kas selle määruse artikli 5 punktis 3 „lepinguvälise kahju puhul“ ette nähtud kohtualluvuseeskiri on sellist liiki nõuete suhtes kohaldatav. Et see õigusnorm on süsteemi seisukohast seotud selle määruse artikli 5 punktis 1 sätestatud õigusnormiga „lepingutega seotud asjades“, pakub käesolev kohtuasi Euroopa Kohtule võimaluse anda mõlemat eeskirja hõlmav vastus.

5. Selgitan käesolevas ettepanekus, et alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei ole *esiteks* seotud „lepingutega seotud asjadega“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses – v.a juhul kui need on tihedalt seotud vaidluse poolte vahelise lepingulise suhtega, mis on olemas või eeldatakse olevat olemas, – ega kuulu *teiseks* „lepinguvälise kahju“ valdkonda selle määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses.

II. Õiguslik raamistik

A. Brüsseli I määrus

6. Brüsseli I määruse põhjendustes 11 ja 12 on märgitud:

„(11) Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olemas olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. [...]

(12) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.“

7. Selle määruse artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.“

8. Selle määruse artikli 5 punktides 1 ja 3 on nähtud ette:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;

[...]

3. lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda;“

9. Brüsseli I määrus asendati määrusega (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades³ (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“). Vastavalt selle viimase määruse artiklile 66 on see siiski kohaldatav ainult hagide suhtes, mis on kohtule esitatud alates 10. jaanuarist 2015. Et põhikohtuasjas arutatav hagi esitati 1. oktoobril 2014, on selle suhtes *ratione temporis* kohaldatav Brüsseli I määrus.

B. Horvaatia õigus

10. Horvaatia õiguses on alusetut rikastumist käsitlevad õigusnormid sätestatud võlaõigusseaduse (zakon o obveznim odnosima, *Narodne novine* nr 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 ja 29/18) artiklites 1111–1120.

11. Selle seaduse artiklis 1111 on nähtud ette:

„1. Kui osa kõnealuse isiku varast läheb mingil viisil teise isiku valdusse, ilma et sellel üleminekul oleks alust mis tahes õigusliku toimingu, kohtu või muu pädeva asutuse otsuse kujul või seadusest tulenevalt, siis peab alusetult rikastunu üleantu välja andma või kui see ei ole võimalik, siis hüvitama saadud kasu väärtuse.

2. Vara üleminek on ka kasu saamine mingi tegevuse kaudu.

3. Väärtuse väljaandmise või hüvitamise kohustus eksisteerib isegi juhul, kui kasu saadi alusel, mis on kehtetu või mis hiljem tühistati.“

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

12. Eelotsusetaotlusest ilmneb, et mingil kuupäeval määras Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebi kaubanduskohus, Horvaatia) äriühingu THE BURMAH OIL (Deutschland) GmbH nõudel FUTURA d.o.o., Zagreb'il (Horvaatia) lasuva kohustuse sundtäitmise ning seda nii, et esimese äriühingu kasuks arestitakse rahasumma, mis vastab nõudele, mis on teisel äriühingul ühe kolmanda äriühingu, HRVATSKE ŠUME⁴ suhtes.

13. See viimane äriühing esitas Vrhovni sud Republike Hrvatskele (Horvaatia Vabariigi kõrgeim kohus) erakorralise kaebuse, milles palus tuvastada, et tema suhtes määratud täitemeetmed olid lubamatud. Et sellel kaebusel ei olnud peatavat toimet, viidi sundtäitmine läbi 11. märtsil 2003, mil tema pangakontolt võeti 3 792 600,87 Horvaatia kunat (HRK) (ligikaudu 503 331 eurot) ja kanti üle DEUTSCHE BP AG-le – kellest oli vahepeal saanud THE BURMAH OIL (Deutschland) õigusjärglane – kõnesoleva nõude rahuldamiseks.

14. Vrhovni sud (Horvaatia Vabariigi kõrgeim kohus) otsustas HRVATSKE ŠUME esitatud kaebust lahendades 21. mai 2009. aasta kohtuotsusega, et nimetatud äriühingu suhtes võetud täitemeetmed olid lubamatud.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (ELT 2012, L 351, lk 1).

⁴ Täpsemalt oli tol ajal tegemist äriühinguga HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj p.o, Zagreb, kelle õigusjärglaseks äriühing HRVATSKE ŠUME d.o.o., Zagreb hiljem sai. Et sellel asjaolul ei ole käesolevas kohtuasjas tähtsust, on mul lihtsam edaspidi kasutada mõlema äriühingu kohta ühtemoodi nimetust HRVATSKE ŠUME.

15. HRVATSKE ŠUME esitas 1. oktoobri 2014. aasta hagiavaldusega Trgovački sud u Zagrebule (Zagrebi kaubanduskohus) alusetul rikastumisel põhineva hagi, milles palus alusetult üleantu välja anda,⁵ BP EUROPA vastu (kellest oli vahepeal saanud DEUTSCHE BP õigusjärglane). Selle raames väitis põhikohtuasja hageja sisuliselt, et Vrhovni sudi (Horvaatia Vabariigi kõrgeim kohus) 21. mai 2009. aasta otsusega kaotas nõudele vastava arestitud rahasumma DEUTSCHE BP valdusse üleandmise õigusliku aluse ning et see äriühing rikastus seega alusetult. BP EUROPA on tema sõnul seega kohustatud HRVATSKE ŠUME'le kõnesoleva summa tagastama koos seadusjärgse intressiga.

16. BP EUROPA esitas kostja vastuses vastuväite, et asi ei allu Horvaatia kohtutele. Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebi kaubanduskohus) jättis 20. märtsi 2019. aasta kohtumäärusega HRVATSKE ŠUME hagi sel põhjusel läbi vaatamata. Sisuliselt leidis see kohus, et kuna Brüsseli Ia määruses ei ole sätestatud valikulise kohtualluvuse eeskirja alusetu rikastumise alal, kohaldatakse ainult selle määruse artikli 4 lõikes 1 ette nähtud üldist kohtualluvuseeskirja, mille kohaselt allub asi kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtutele. Põhikohtuasja hageja oleks seega pidanud esitama oma hagi Saksamaa kohtutele.

17. HRVATSKE ŠUME esitas selle kohtumääruse peale määruskaebuse Visoki trgovački sud Republike Hrvatskele (kõrgem kaubanduskohus). See kohus märgib, et Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebi kaubanduskohus) lähtus ekslikult Brüsseli Ia määrusest, sest põhikohtuasja hageja hagi suhtes on *ratione temporis* kohaldatav Brüsseli I määrus.⁶ Lisaks tekib apellatsioonikohtul küsimus, kas see hagi võib alluda Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 või artikli 22 punkti 5 alusel Horvaatia kohtutele. Seejuures tekib sellel kohtul *esiteks* küsimus, kas alusetul rikastumisel põhinev hagi, milles palutakse põhjendamatult üleantu välja anda, kuulub „lepinguvälise kahju“ valdkonda selle esimese sätte tähenduses. *Teiseks* kerkib tal küsimus, kas kõnesolev hagi kuulub „kohtuotsuste täitmisega seotud menetluste“ valdkonda selle teise õigusnormi tähenduses, võttes arvesse asjaolu, et väidetav rikastumine leidis aset seoses täitemenetlusega.

18. Selles olukorras otsustas Visoki trgovački sud (kõrgem kaubanduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas alusetust rikastumisest tulenev väljaandmise nõue on hõlmatud kohtualluvuse alusega, mis on sätestatud [Brüsseli I määruses] „lepinguvälise kahju“ valdkonnas, võttes arvesse, et selle määruse artikli 5 punktis 3 on muu hulgas sätestatud, et „isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata [...] lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda?“
2. Kas tsiviilkohtumenetlus, mis on algatatud seetõttu, et kehtib ajaline piirang alusetu rikastumise väljaandmise nõude esitamisele sama kohtuliku täitemenetluse raames, on hõlmatud erandliku kohtualluvuse ulatusega [Brüsseli I määruse] artikli 22 punkti 5 alusel, milles nähakse ette, et kohtuotsuste täitmisega seotud menetluste puhul on erandkorras pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus otsus on täidetud või kuulub täitmisele, olenemata alalisest elukohast?“

⁵ Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et Horvaatia täitemenetlust käsitlevad õigusnormid (vt eelkõige sundtäitmise seaduse (Ovršni zakon, *Narodne novine*, nr 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 ja 70/12) artikli 58 punkt 5) näeb ette, et kui kohaldatakse kohustuse sundtäitmist ja täitemeetmed tunnistatakse hiljem lubamatuks, võib sama täitemenetluse raames esitada nõude alusetult üleantu välja anda. Niisugune nõue tuleb siiski esitada hiljemalt ühe aasta jooksul selle menetluse lõpukuupäevast. Käsitletaval juhul tehti Vrhovni sudi (Horvaatia Vabariigi kõrgeim kohus) otsus kuus aastat pärast vaidlusaluse sundtäitmise läbiviimist. Järelikult pidi HRVATSKE ŠUME esitama esialgsest täitemenetlusest eraldiseisva väljaandmise hagi.

⁶ Vt käesoleva ettepaneku punkt 9.

19. Eelotsusetaotlus, mis kannab 6. mai 2020. aasta kuupäeva, saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 8. juunil. Horvaatia ja Tšehhi valitsus ning Euroopa Komisjon esitasid Euroopa Kohtule kirjalikke seisukohti. Käesolevas kohtuasjas kohtuistungit ei toimunud.

IV. Õiguslik analüüs

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõlemad küsimused käsitlevad seda, missuguse liidu liikmesriigi kohtutele allub Brüsseli I määruse alusel⁷ alusetul rikastumisel põhinev hagi. Vastavalt Euroopa Kohtu palvele on käesolev ettepanek keskendatud esimesele küsimusele.

21. Kõigepealt tuleb meenutada, et selle määruse artikli 2 lõikes 1 on *üldeeskirjana* ette nähtud, et asi allub kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtutele. Käsitletaval juhul on teada, et BP EUROPA asukoht on selle määruse kohaldamisega seoses Saksamaal.⁸ Selle sätte kohaselt allub asi seega Saksamaa kohtutele.

22. Brüsseli I määruses on siiski ette nähtud ka eeskirjad, mis võimaldavad hagejal teatavatel juhtudel esitada hagi kostja vastu teises liikmesriigis.⁹ Selle määruse artiklis 5 on sätestatud *valikulise kohtualluvuse eeskirjad* erinevates valdkondades – eeskirjad, mis võimaldavad hagejal valida oma hagi esitamisel ühe või mitme täiendava kohtualluvuse vahel.

23. Niisugused eeskirjad on olemas konkreetset „lepingutega seotud asjades“ ja „lepinguvälise kahju puhul“. Esimesse kategooriasse kuuluvate hagide puhul võimaldab Brüsseli I määruse artikli 5 punkt 1 hagejal pöörduda „selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus“. Teise kategooriasse kuuluvate hagide puhul näeb selle määruse artikli 5 punkt 3 ette, et need võib esitada „selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda“.

24. See, kas hageja saab valida nende kohtualluvuste vahel, sõltub sellest, kuidas tema esitatavat hagi kvalifitseerida. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab aga just kvalifitseerimisküsimuse. Ta küsib sisuliselt, kas niisugune alusetul rikastumisel põhinev väljaandmishagi, nagu on esitanud HRVATSKE ŠUME, kuulub olukorras, kus Brüsseli I määruses puudub konkreetne kohtualluvuseeskiri, selle määruse artikli 5 punktis 3 nimetatud „lepinguvälise kahju“ valdkonda. Lõpuks tuleb teha kindlaks, kas selle sätte alusel võib asi alluda Horvaatia kohtule, kelle poole see äriühing on pöördunud.

⁷ Vaidlus ei ole selles, et HRVATSKE ŠUME hagi kuulub Brüsseli I määruse kohaldamisalasse. *Kõigepealt* kuulub see hagi selle määruse esimesisse kohaldamisalasse, sest esiteks on see esitatud piiriülese vaidluse raames ning teiseks kuulub see (*a priori*) „tsiviil- ja kaubandusajade“ valdkonda selle määruse artikli 1 lõike 1 tähenduses. *Seejärel* tuleb märkida, et see hagi kuulub selle määruse isikulisse kohaldamisalasse, sest selles ette nähtud kohtualluvuseeskirju kohaldatakse põhimõtteliselt siis, kui kostja elukoht on liikmesriigi territooriumil (vt selle määruse põhjendus 8) ning BP EUROPA asukoht on Saksamaal (vt käesoleva ettepaneku punkt 21). *Lõpuks* tuleb juhtida tähelepanu – nagu on juba selgitatud käesoleva ettepaneku punktis 9 –, et hagi kuulub ka selle määruse ajalisse kohaldamisalasse.

⁸ Vastavalt Brüsseli I määruse artikli 60 lõikele 1 on äriühingu alaline asukoht selle määruse kohaldamisel seal, kus on tema põhikirjajärgne asukoht.

⁹ Vt Brüsseli I määruse artikli 3 lõige 1.

25. Nagu ma käesoleva ettepaneku sissejuhatuses märkisin, ei ole alusetul rikastumisel põhinevate nõuete kvalifitseerimine Brüsseli I määrusest lähtudes otseselt küsimus, mida ei oleks Euroopa Kohtu praktikas käsitletud.¹⁰ Euroopa Kohtusse on nimelt juba pöördutud mitmes kohtuasjas seoses selle määruse erinevate sätetega.¹¹ Käesolevas kohtuasjas esitatud küsimust ei ole ta siiski veel üheselt mõistetavalt lahendanud.¹²

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaldub arvama – nagu ka Tšehhi valitsus ja komisjon –, et alusetul rikastumisel põhinev hagi kuulub Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse. Mina nii ei arva – nagu ka Horvaatia valitsus. Selles küsimuses täpsustan, et kuigi esimene eelotsuse küsimus puudutab ainult seda artikli 5 punkti 3, on see säte määruse süsteemi arvestades – nagu tagapool täpsemalt selgitatud – seotud selle määruse artikli 5 punktiga 1. Esimese kohta ei saa seisukohta võtta, olemata eelnevalt teist kõrvale jätnud. Analüüsin neid seega üksteisele järgnevalt (B jagu). Enne seda peatun lühidalt alusetu rikastumise õiguslikul instituudil niisugusena, nagu see tuleneb liikmesriikide riigisisestest süsteemidest (A jagu).

A. Üldine ülevaade alusetust rikastumisest

27. Minu teada on liikmesriikide kõikides riigisisestest õigussüsteemides alusetu rikastumise õiguslik instituut (mida nimetatakse ka „ebaõiglaseks“, „põhjendamatuks“ või „õigusvastaseks“ rikastumiseks)¹³ ühes või teises vormis tuntud. Selle instituudi kohaselt on isik, kes rikastub teise arvelt alusetult, kohustatud selle rikastumise käigus üleantu teisele välja andma.¹⁴ Tavaliselt leitakse, et see instituut kujutab endast õigluse põhimõtte väljendust – põhimõte, mille kohaselt ei tohi keegi rikastuda teise isiku arvelt.¹⁵

¹⁰ Viitan käesolevas ettepanekus kohtuasjadele, mis käsitlevad Brüsselis 27. septembril 1968 allkirjastatud konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 1972, L 299, lk 32) (edaspidi „Brüsseli konventsioon“), Brüsseli I määrust (millega see konventsioon asendati) ja Brüsseli Ia määrust (millega esimene määrus uuesti sõnastati), tegemata nende õigusaktide vahel vahet. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on see, kuidas Euroopa Kohus on tõlgendanud Brüsseli konventsiooni ja Brüsseli I määruse sätteid, ülekantav Brüsseli Ia määruse sätetele (ja vastupidi), kui need sätted on „samaväärsed“. Nii on see eelkõige ühelt poolt kahe esimese õigusakti artikli 5 punktidega 1 ja 3 ning teiselt poolt kolmanda õigusakti artikli 7 punktidega 1 ja 2 (vt eelkõige 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Wikingerhof (C-59/19, edaspidi „kohtuotsus Wikingerhof“, EU:C:2020:950, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika)).

¹¹ Vt 27. septembri 1988. aasta kohtuotsus Kalfelis (189/87, edaspidi „kohtuotsus Kalfelis“, EU:C:1988:459), 28. märtsi 1995. aasta kohtuotsus Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85), 11. aprilli 2013. aasta kohtuotsus Sapir jt (C-645/11, EU:C:2013:228), 20. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282), 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:607) ning 12. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763).

¹² See küsimus esitati juba kohtuasjades, milles tehti 28. märtsi 1995. aasta kohtuotsus Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85) ja 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:607). Esimeses kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus siiski, et ta ei ole pädev, samas kui teises asus ta seisukohale, et ei ole vaja vastata sel põhjusel, et asjaomane nõue ei kuulu Brüsseli I määruse kohaldamisalasse. Seevastu kohtujurist Wahl pühendas sellele küsimusele oma ettepanekus kohtuasjas Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punktid 48–75) pikki arutluskäike, millele ma tuginen. Lõpuks tuleb märkida, et kohtuotsus Kalfelis sisaldab selle kohta juhiseid (vt käesoleva ettepaneku punktid 73 ja 74), andmata siiski üheselt mõistetavat vastust sellele küsimusele.

¹³ Vt võrdleva analüüsi kohta Von Bar, C. jt (väljaandja), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) – Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)*, Sellier, European Law Publishers, München, 2008, IV köide, VII raamat („Unjustified enrichment“), lk 3843 jj, eriti lk-d 3850–3874. Alusetu rikastumine eksisteerib ka liidu materiaalõiguses (vt eelkõige 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Somvao (C-599/13, EU:C:2014:2462, punktid 35 ja 36) ning Üldkohtu 16. novembri 2006. aasta kohtuotsus Masdar (UK) vs. komisjon (T-333/03, EU:T:2006:348, punkt 94 ja seal viidatud kohtupraktika)).

¹⁴ Vt lähedase määratluse kohta DCFR artikli VII-1:101 lõige 1.

¹⁵ Vt eelkõige kohtujurist Mazáki ettepanek kohtuasjas Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:342, punkt 47). Nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, ulatub alusetu rikastumine tagasi Rooma õiguse institutsioonini *condictiones* (*condictio indebiti*, *condictio sine causa* jne) (vt eelkõige Romani, A.-M., „Enrichissement injustifié“, Répertoire de droit civil, Dalloz, veebruar 2018, punkt 21).

28. Selle instituudi piirjooned on erinevates liikmesriikides erinevad. Konkreetselt sisaldavad mõned riigisisised õigussüsteemid, näiteks Ungari ja Poola õigus, alusetut rikastumist hõlmavat mõistet, millele vastab üksainus hagi, mida ajalooliselt nimetatakse *de in rem verso*. Teistes riigisisestest õigussüsteemides, sh Taani, Hispaania, Prantsusmaa või ka Austria õiguses, jaguneb see instituut erinevateks variantideks ja vastavateks hagideks, kusjuures alusetult üleantu väljaandmist (*condictio indebiti*) on seal konkreetselt eristatud alusetu rikastumise teistest vormidest. Lisaks on erinev õiguslik kategooria, kuhu see instituut ja selle erinevad variandid kuuluvad. Näiteks Prantsusmaa õiguses kuulub alusetu rikastumine (ja alusetu tasumine) „kvaasilepingute“ valdkonda – mõiste, mis on lisaks teistele õiguskordadele, näiteks Saksa õiguses tundmatu, samas kui *Common law's* kuulub see instituut hiljutisse õigusharusse, mida nimetatakse ka *law of restitution*.¹⁶

29. Selles olukorras ei ole need peensused liidu rahvusvahelise eraõiguse normide kohaldamisel määrava tähtsusega. Konkreetselt näib mulle, et ei ole vaja eristada alusetut tasumist alusetust rikastumisest – sest teine mõiste selle laias tähenduses hõlmab esimest. Lisaks ei ole selle viimase instituudi täpsel klassifikatsioonil iga liikmesriigi riigisiseses õiguses nii palju tähtsust kui asjaolul, et see kuulub üldiselt *kategooriasse sui generis*, mis ei seostu ei lepinguõiguse ega tsiviilvastutuse suhtes kohaldavate õigusnormidega.

30. Liikmesriikide riigisisestest õigussüsteemides kujutab alusetu rikastumine endast *kohustuse eraldi allikat*. Täpsemalt tekitab niisugune rikastumine *väljaandmiskohustuse*. Rikastunu on kohustatud varalise eelise (või sellele eelisele vastava rahasumma), mille rikastunu ebaõiglaselt vaesunu arvel sai, vaesunule välja andma. Seadusega püütakse seega niisugust ebaõiglast olukorda parandada, nähes ette varasema olukorra taastamise. Hageja tugineb sellele kohustusele oma alusetu rikastumise põhjendusel esitatud hagi raames.¹⁷ Edaspidi on mul lihtsam kõneleda käesolevas ettepanekus seega alusetul rikastumisel põhinevatest väljaandmishagi(de)st või -nõudest/nõuetest.

31. Nendes erinevates riigisisestest õigussüsteemides eeldab niisuguse hagi esitamine reeglina, et täidetud on *neli* tingimust: 1) kostja rikastumine, 2) hageja vaesumine, 3) seos rikastumise ja vaesumise vahel ning 4) eelnevat õigustava „aluse“ (teiste sõnadega õigusliku aluse) puudumine.¹⁸

32. HRVATSKE ŠUME väidab, et need tingimused niisugusena, nagu need on sätestatud Horvaatia õiguses, on käsitletaval juhul täidetud. Nagu selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, tõi mitme miljoni Horvaatia kuna arestimine põhikohtuasja hageja pangakontol ja selle summa üleandmine äriühingu THE BURMAH OIL (Deutschland) valdusse kaasa teise äriühingu rikastumise ja vastavalt esimese äriühingu vaesumise. Kuigi sellel raha üleminekul oli esialgu „alus“ täitemenetluse näol, mille THE BURMAH OIL (Deutschland) äriühingu FUTURA suhtes esile kutsus, ja täpsemalt täitemeetmete näol, mille Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebi kaubanduskohus) HRVATSKE ŠUME suhtes määras, tunnistas Vrhovni sud Republike Hrvatske (kõrgeim kohus) need meetmed lubamatuks ja kaotas nii selle „aluse“ tagasiulatuvalt.¹⁹

¹⁶ Vt eelkõige Von Bar, C. jt., *op. cit.*, lk 3860–3865.

¹⁷ Vt 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punktid 44 ja 47) ning kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 61).

¹⁸ Rikastumisel on „alus“, kui see ammutab oma õigustatuse lepingust, ühepoolsest tegevusest, seaduses sätestatud kohustusest, kohtuotsusest vms (16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 46)). Lisaks on alusetul rikastumisel põhinevat väljaandmishagi reeglina võimalik esitada ainult teise võimalusena, st juhul kui vaesunul ei ole mingit muud õiguslikku vahendit saada kätte see, mis talle võlgnetakse (vt eelkõige kohtujurist Mazáki ettepanek kohtuasjas Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:342, punktid 47 ja 48)).

¹⁹ Vt käesoleva ettepaneku punktid 12–15.

B. Alusetul rikastumisel põhinevate väljaandmisnõuete kvalifitseerimine Brüsseli I määruse artikli 5 punktist 1 ja artikli 5 punktist 3 lähtudes

33. Et alusetut rikastumist on siin üldjoontes tutvustatud, tuleb nüüd analüüsida niisugusel alusel esitatud nõuete kvalifitseerimist Brüsseli I määruse artikli 5 punktist 1 ja artikli 5 punktist 3 lähtudes. Siin tuleb meetodi osas mõndagi meenutada.

34. Et Brüsseli I määruses puuduvad määratlused, on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et selles esimeses õigusnormis nimetatud „lepingutega seotud asjad“ ja teises nimetatud „lepinguväline kahju“ kujutavad endast liidu õiguse autonoomseid mõisteid, mida tuleb tõlgendada, lähtudes peamiselt²⁰ selle määruse süsteemist ja eesmärkidest, et tagada selles ette nähtud kohtualluvuseeskirjade ühetaoline kohaldamine kõikides liikmesriikides. Nõude arvamine ühte või teise kategooriasse ei sõltu seega asja arutava kohtu riigisisises õiguses (nn *lex fori*) ette nähtud lahendustest ega kvalifitseerimisest kohaldatava õiguse (nn *lex causae*) järgi.²¹

35. Mis puudutab esiteks Brüsseli I määruse süsteemi, siis Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et see rajaneb selle määruse artikli 2 lõikes 1 ette nähtud üldisel kohtualluvuseeskirjal, mille kohaselt allub asi kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtutele, samas kui valikulise kohtualluvuse eeskirjad, mis on sätestatud konkreetselt selle määruse artiklis 5, on nimetatud üldreegli erandid ja neid tuleb eranditena tõlgendada kitsalt.²²

36. Teiseks Brüsseli I määruse eesmärkide kohta ilmneb selle määruse põhjendusest 12, et Brüsseli I määruse artikli 5 punktides 1 ja 3 ette nähtud valikulise kohtualluvuse eeskirjadega taotletakse eelkõige²³ läheduse ja tõrgeteta õigusemõistmise eesmarke. Selles küsimuses on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et nende sätetega hagejale jäetud valikuvõimalus kehtestati, võttes arvesse asjaolu, et nendes nimetatud valdkondades eksisteerib eriti tihe seos nõude ja kohtu vahel, kellelt võib menetluse otstarbekat korraldamist arvestades nõuda selle nõude lahendamist.²⁴

37. Nendest üldistest kaalutlustest lähtudes ongi Euroopa Kohus oma praktikas „lepingutega seotud asjade“ ja „lepinguvälise kahju“ valdkonna järk-järgult kindlaks määranud.

²⁰ Olulised on ka üldpõhimõtted, mis tulenevad riigisisestest õigussüsteemidest (vt käesoleva ettepaneku 50. joonealune märkus).

²¹ Vt eelkõige 22. märtsi 1983. aasta kohtuotsus Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, punktid 9 ja 10), kohtuotsus Kalfelis (punktid 15 ja 16) ning kohtuotsus Wikingerhof (punkt 25).

²² Vt eelkõige kohtuotsus Kalfelis (punkt 19), 27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsus Réunion européenne jt (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 16) ja kohtuotsus Wikingerhof (punkt 26).

²³ Brüsseli I määruses sätestatud kohtualluvuseeskirjade eesmärk on üldiselt tagada õiguskindlus ning tugevdada seejuures liikmesriikide territooriumil asuvate isikute õiguskaitset. Need eeskirjad peavad seega olema väga hästi ennustavad: hageja peab saama teha kergesti kindlaks kohtud, kellele ta oma hagi saab esitada, ning kostja mõistlikult aimata, millistele kohtutele saab hagi tema vastu esitada (vt selle määruse põhjendus 11 ja 17. juuni 2021. aasta kohtuotsus Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika)).

²⁴ Vt eelkõige 6. oktoobri 1976. aasta kohtuotsus Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, punkt 13), 20. veebruari 1997. aasta kohtuotsus MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, punkt 29) ning kohtuotsus Wikingerhof (punktid 28 ja 37).

38. *Esiteks* ilmneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, millele pandi alus kohtuotsusega Handte²⁵, et Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 kohaldamine „eeldab [...] selle õigusliku kohustuse kindlakstegemist, mille isik on endale vabatahtlikult teise isiku ees võtnud ja millel põhineb hageja nõue“.²⁶ Teisisõnu hõlmavad „lepinguga seotud asjad“ selle sätte tähenduses igasugust nõuet, mis rajaneb niisugusel kohustusel.²⁷

39. *Teiseks* vastavalt kohtupraktikale, mis on sama hästi välja kujunenud ja mis sai alguse kohtuotsusest Kalfelis ning mida on täpsustatud kohtuotsuses Wikingerhof, hõlmab mõiste „lepinguväline kahju“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses „kõiki nõudeid, milles palutakse kostja vastutuse tuvastamist ja mis ei ole „lepinguid puudutav asi““ selle määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses“, „st et see ei põhine õiguslikul kohustusel, mille on isik endale vabatahtlikult teise isiku ees võtnud“.²⁸

40. Nende määratluste tõlgendamisel koostoimes ilmneb, et – nagu ma selgitasin juba oma kohtuotsuses Wikingerhof esitatud ettepanekus²⁹ ja nagu Euroopa Kohus otsustas selles kohtuotsuses³⁰ – *sõltub* nõude kuulumine „lepingutega seotud asjade“ hulka Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses või „lepinguvälise kahju“ valdkonda selle määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses *kohustusest, millele see nõue rajaneb*.

41. Sisuliselt seisneb kvalifitseerimise „test“ selle *kohustuse kindlakstegemises*, millele hageja kostja suhtes tugineb, seejärel *selle kohustuse laadi kindlaksmääramises*, mis sõltub omakorda faktilisest asjaolust või teost, mis *kohustuse tekitab*. Nagu ma tagapool näitan, kui asjaomane kohustus tuleneb lepingust või ühe isiku muus vormis vabatahtlikust kohustusest teise suhtes, on see kohustus ja järelikult ka nõue „lepinguga seotud“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses. Seevastu juhul, kui asjaomase kohustuse viis „kahjustav sündmus“, on kohustusel ja nõudel „lepinguvälise kahju“ laad selle määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses.³¹ Lõpuks tuleb märkida, et kui selleks kohustuse allikaks on miski muu, on ühe või teise sätte kohaldamine välistatud.

42. Selles kontekstis annavad esiteks määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta³² (edaspidi „Rooma I määrus“) ja teiseks määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta³³ (edaspidi „Rooma II määrus“) kasulikke juhiseid teatava kohustuse laadi kindlakstegemiseks ning seega seisukoha võtmiseks selle nõude kvalifikatsiooni kohta, milleni see kohustus viis. Ehkki neil määrustel ei ole täpselt sama kohaldamisala mis vastavalt Brüsseli I määruse artikli 5 punktil 1 ja artikli 5 punktil 3,³⁴ kujutavad need endast siiski seaduste kollisioonide alal nende sätete peegeldusi ning neid kolme määrust tuleb võimaluse korral tõlgendada omavahelises kooskõlas.³⁵

²⁵ 17. juuni 1992. aasta kohtuotsus (C-26/91, EU:C:1992:268, punkt 15).

²⁶ 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, punktid 50 ja 51), 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 39) ning 11. novembri 2020. aasta kohtuotsus Ellmes Property Services (C-433/19, EU:C:2020:900, punkt 37).

²⁷ Vt minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (C-59/19, edaspidi „minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof“, EU:C:2020:688, punkt 36).

²⁸ Vt eelkõige kohtuotsus Kalfelis (punkt 18), 1. oktoobri 2002. aasta kohtuotsus Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, punkt 36) ja kohtuotsus Wikingerhof (punkt 23).

²⁹ Vt eelkõige punktid 6, 39, 46, 49, 90 ja 118.

³⁰ Vt kohtuotsus Wikingerhof (punkt 31).

³¹ Vt minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt selle „testi“ hiljutise kohaldamise kohta 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Obala i lučice (C-307/19, EU:C:2021:236, punktid 88 ja 89).

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (ELT 2008, L 177, lk 6).

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (ELT 2007, L 199, lk 40).

³⁴ Vt käesoleva ettepaneku punktid 77 ja 78.

³⁵ Vt Rooma I määruse ja Rooma II määruse põhjendus 7 ning minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (punkt 5).

43. See meenutatud, selgitan järgnevat jagudes, miks alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei kuulu põhimõtteliselt „lepingutega seotud asjade“ hulka, v.a teatavatel juhtudel (1. jagu), ning miks ei kuulu need „lepinguvälise kahju“ valdkonda (2. jagu).

1. Alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei kuulu põhimõtteliselt „lepingutega seotud asjade“ hulka

44. Nagu ma selgitasin käesoleva ettepaneku punktis 38, hõlmavad „lepingutega seotud asjad“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses kõiki nõudeid, mis rajanevad „vabatahtlikult võetud õiguslikul kohustusel“, st „lepingulisel kohustusel“ autonoomses tähenduses, mis sellel mõistel liidu rahvusvahelises eraõiguses on.³⁶ Niisugune kohustus tuleneb lepingust või isiku muus vormis vabatahtlikust kohustusest teise isiku suhtes.³⁷

45. Alusetul rikastumisel põhineva nõude raames ei tulene väljaandmiskohustus, millele hageja tugineb, reeglina kostja niisugusest vabatahtlikust kohustusest tema suhtes. See kohustus on vastupidi tekkinud rikastunu tahtest olenemata. Kuigi BP EUROPA eelkäija kutsus käsitletaval juhul esile täitemenetluse, mis tema rikastumiseni viis, siis sellega tema tahe ka piirdus. Tal ei olnud kavatsust HRVATSKE ŠUME suhtes kohustust võtta. See väljaandmiskohustus tuleneb tegelikult otseselt seadusest, millega on õigluse põhjustel ette nähtud õiguslikud tagajärjed, kui puudub „alus“, mis seda rikastumist õigustaks.

46. Järelikult ei ole kohustus, mille tekitas alusetu rikastumine, reeglina „vabatahtlikult võetud õiguslik kohustus“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 käsitleva kohtupraktika tähenduses. Niisugusel rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei kuulu seega selles sättes nimetatud „lepingutega seotud asjade“ hulka.³⁸

47. Rooma II määruse sõnastus kinnitab seda tõlgendust. Selle määruse artikli 2 lõikest 1 tuleneb, et väljaandmiskohustust, mille on tekitanud alusetu rikastumine, peetakse „lepinguväliseks võlasuhteks“, mis kuulub selle määruse kohaldamisalasse³⁹ ning mida reguleerivad selle määruse artiklis 10 konkreetsed kollisiooninormid.

³⁶ Euroopa Kohus on muide selle määratluse üle kandnud ka Rooma I määrusele (vt 21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic (C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, punkt 44)).

³⁷ Rõhutan, et igasuguse kohustuse – sh „lepingulise kohustuse“ – esmane allikas on seadus. Tuleb siiski teha kindlaks, kas seaduse järgi on kohustus võlgnikul *lepingu või tema muu vabatahtliku kohustuse tõttu* või niisugusest kohustusest olenemata (vt selle kohta kohtuotsus Wikingerhof (punktid 33 ja 34)). Vt erinevat liiki vabatahtlike kohustuste kohta, mida Euroopa Kohus on oma kohtupraktikas tunnustanud, minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (punkt 37).

³⁸ Vt selle kohta ka Minois, M., *Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations*, LGDJ, Paris, 2020, lk 263. Olen täiesti teadlik, et 14. mai 2009. aasta kohtuotsuses *Ilsinger* (C-180/06, EU:C:2009:303, punkt 57) andis Euroopa Kohus *obiter dictum*'ina mõista, et „lepingueelset või peaaegu lepingulist“ laadi nõuded kuuluvad süstemaatiliselt Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 kohaldamisalasse. Minu arvates on siin siiski tegemist ebaõnnestunud väljendusviisiga. Peale selle, et alates 17. septembri 2002. aasta kohtuotsusest *Tacconi* (C-334/00, EU:C:2002:499) on tuvastatud, et lepingueelne vastutus ei kuulu mitte selle määruse artikli 5 punkti 1, vaid artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse (vt käesoleva ettepaneku 80. joonealune märkus), ei saa „kvaasilepingute“ kategooria, mis mõnes riigisisises õiguskorras hõlmab alusetut rikastumist (vt käesoleva ettepaneku punkt 28), üldiselt kuuluda selle artikli 5 punkti 1 kohaldamisalasse põhjustel, mida ma selgitasin.

³⁹ Vt 21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus ERGO Insurance ja Gjensidige Baltic (C-359/14 ja C-475/14, EU:C:2016:40, punktid 45 ja 46). Vt ka analoogia alusel 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Masdar* (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 48).

48. *Samas* tuleb eelnevat tõlgendust nüansseerida. Nagu komisjon väga õigesti märgib, võivad alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded asetuda erinevatesse kontekstidesse. Konkreetselt kui niisuguse nõude saab esitada isikute vahel, kes ei ole lisaks seotud ühegi õigussuhtega – nagu see on *a priori* HRVATSKE ŠUME ja BP EUROPA⁴⁰ puhul –, võib see olla ka tihedalt seotud lepingulise suhtega, mis vaidlusosaliste vahel eksisteerib või peaks eksisteerima.

49. Nagu aga Euroopa Kohus otsustas kohtuotsuses Profit Investment SIM⁴¹, kuulub kehtetu (tühise, aegunud vm) lepingu alusel tehtud maksete väljaandmise nõue „lepingutega seotud asjade“ hulka Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses. Samasugune tõlgendus tuleb minu arvates valida väljaandmisnõuete puhul, mis on esitatud pärast lepingu lõpetamist selle täitmata jätmise tõttu, või alusetu makse korral lepingu raames, näiteks juhul, kui lepingujärgne võlgnik tasub suurema summa, kui võlg tegelikult on.

50. Kuigi niisugused väljaandmisnõuded põhinevad materiaaõiguses mõnikord (kuid mitte alati) alusetut rikastumist käsitlevatel õigusnormidel,⁴² tuleb neid Brüsseli I määruses sätestatud kohtualluvuseeskirjade kohaldamisel lugeda nõueteks, mis tulenevad lepingust. Sisuliselt tugineb hageja „lepingulisele kohustusele“, mis on tema arvates kehtetu või mida kostja ei täitnud või mida ta peab „ületäidetuks“, et põhjendada oma õigust väljaandmisele, mis kujutab endast palutud „abi“ (*remedy*). Niisugune nõue põhineb seega peamiselt asjaomasel „lepingulisel kohustusel“, sest väljaandmiskohustus, millele hageja tugineb, ei eksisteeri iseseisvalt.⁴³

51. Pealegi on see kooskõlas Brüsseli I määruse artikli 5 punktiga 1 taotletavate läheduse ja tõrgeteta õigusemõistmise eesmärkidega, kui lepingu suhtes pädev kohus saab võtta seisukoha selle kehtetuse, selle täitmata jätmise või selle „ületäitmise“ tagajärgede küsimuses ja eelkõige sellest tuleneva väljaandmise kohta.⁴⁴ Konkreetselt ei tohiks kohtualluvus varieeruda olenevalt sellest, kas hageja reageerib kostjapoolsele lepingulise kohustuse täitmata jätmisele nii, et nõuab kahjuhüvitist või hoopis lepingu lõpetamist ja vahetatud maksete väljaandmist.⁴⁵ Pealegi eeldab niisuguste väljaandmisnõuete kohta otsuse tegemine peamiselt, et asja arutav kohus lahendab lepingulist laadi küsimused (olenevalt juhtumist küsimused, mis puudutavad asjaomase

⁴⁰ Eelotsusetaotlus ei anna infot võimalikke lepinguliste suhete kohta, mis on põhikohtuasja taustaks. Sellest ilmneb, et *esiteks* oli THE BURMAH OIL (Deutschland) äriühingu FUTURA võlausaldaja. Asjaomane nõue tulenes ehk nende kahe äriühingu vahel eksisteerivast lepingust. *Teiseks* oli FUTURA väidetavalt HRVATSKE ŠUME võlausaldaja. Seega eksisteeris võib-olla ka nende kahe äriühingu vahel leping. Küll aga ei eksisteerinud *a priori* mingit lepingulist suhet äriühingu THE BURMAH OIL (Deutschland) ja HRVATSKE ŠUME vahel (vt käesoleva ettepaneku punkt 12).

⁴¹ 20. aprilli 2016. aasta kohtuotsus (C-366/13, EU:C:2016:282, punktid 55 ja 58).

⁴² Kui leping, mille alusel maksed tehti, on kehtetu, kaotab nende maksete saaja rikastumine oma „aluse“ (vt 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 55)). Ka liiga suurel maksel, mille võlgnik lepingulise kohustuse puhul tegi, ei ole „alust“, sest see ületab just nimelt õiguslikult põhjendatu. Mõnes õiguskorras, näiteks Prantsusmaa ja Ungari õiguses, kehtivad väljaandmiste suhtes lepingu äralangemise tagajärjel lepingu erisätted (vt eelkõige Von Bar jt, *op. cit.*, lk 3860).

⁴³ Vt analoogia alusel minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (punkt 99). Ka on võimalik selles kontekstis tõdeda, et tagastamiskohustus on ette nähtud seaduses, tulenevalt või siduma pidavast lepingust (vt käesoleva kohtuotsuse 37. joonealune märkus).

⁴⁴ Vt selle kohta ka kohtujurist Boti ettepanek kohtuasjas Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2015:274, punktid 69–82); Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oxon, 2009, 5e édition, lk 225–227; Magnus, U., ja Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Köln, 2016, lk 174–176; Hartley, T., *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oxford, 2017, lk 111; Grušić, U., „Unjust enrichment and the Brussels I Regulation“, *International & Comparative Law Quarterly*, 2019, vol. 68, n° 4, lk 837–868, eriti lk 849–861, ning Minois, M., *op. cit.*, lk 322.

⁴⁵ Üldiselt ei peaks kvalifikatsioon sõltuma „abist“ (*remedy*), mida hageja taotleb (vt käesoleva ettepaneku 82. joonealune märkus).

lepingulise kohustuse sisu, selle kehtivust või viisi, kuidas kostja pidi selle täitma), hinnates vastavaid tõendeid. Nõude ja kohtu vahel, mis on selle „paiga“ kohus, „kus tuli täita asjaomane kohustus“, selle sätte tähenduses valitseb seega eriti tihe seos.⁴⁶

52. Lisaks on Rooma I määruse artikli 12 lõike 1 punktides c ja e *esiteks* ette nähtud, et lepingu suhtes kohaldatav õigus (nn *lex contractus*) reguleerib vastavalt lepinguliste kohustuste täitmata jätmise tagajärgi ja lepingu tühisuse tagajärgi. Liidu seadusandja on seega võtnud seisukoha küsimuses, kas lepingu lõpetamise või tühisuse tõttu esitatavad väljaandmisnõuded ja nende aluseks olevad kohustused on „lepingulist“ laadi. *Teiseks* ilmneb Rooma II määruse artikli 10 lõikest 1, et kui alusetust rikastumisest tulenev lepinguväline võlasuhe on seotud poolte vahel varem eksisteerinud lepingulise suhtega (tüüpilisel juhul siis, kui lepingujärgne võlgnik tasub võla suuremas summas kui tegelik summa), kohaldatakse selle kohustuse suhtes õigust, mis reguleerib seda suhet, st *lex contractus*'t. Nii on ühtlus nende kahe määruse ja Brüsseli I määruse vahel tagatud nii palju kui võimalik.

2. Alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei kuulu „lepinguvälise kahju“ valdkonda

53. Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohta meenutan nüüd, et kohtupraktikast, millele pandi alus kohtuotsusega Kalfelis ja millele on viidatud käesoleva ettepaneku punktis 39, tuleneb kaks kumulatiivset tingimust: nõue kuulub „lepinguvälise kahju“ valdkonda selle sätte tähenduses, kui *esiteks* „taotletakse [nõudega] kostja vastutuse tuvastamist“ ning *teiseks* ei ole see „lepinguga seotud“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses.

54. Eelnevast jaost tuleneb, et alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei kuulu „lepingutega seotud asjade“ hulka, kui need ei rajane mitte „vabatahtlikult võetud õiguslikul kohustusel“, vaid „lepinguvälisel võlasuhtel“ – v.a juhul kui need on tihedalt seotud lepingulise suhtega, mis eksisteeris või pidi eksisteerima vaidlusosaliste vahel varem.

55. Tuleb seega veel analüüsida, kas niisuguse nõudega „taotletakse kostja vastutuse tuvastamist“ „kohtupraktika tähenduses, millele pandi alus kohtuotsusega Kalfelis“.

56. Nagu juba märkisin, mina nii ei arva – nagu ka Horvaatia valitsus.⁴⁷

57. *Esiteks* meenutan, et Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohaselt allub „lepinguväline kahju“ „selle paiga“ kohtule, „kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda“. Selle sätte kohaldamisel on niisiis hädavajalik teha kindlaks nimetatud „kahjustav sündmus“. Tegemist on seega igasuguse „lepinguvälise kahju puhul“ esitatava nõude eeldusega.

58. Alates kohtuotsusest Bier⁴⁸ on Euroopa Kohus lahutanud mõiste „kahjustav sündmus“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses kaheks eraldi mõisteks: „kahju“ ja „kahju põhjustanud sündmus“. ⁴⁹ Seejuures on Euroopa Kohus lähtunud elementidest, mis moodustavad

⁴⁶ Vt käesoleva ettepaneku punkt 36. Rõhutan, et kuna „asjaomane kohustus“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses on niisuguste väljaandmisnõuete puhul minu meelest lepinguline kohustus, mida nõudega seoses kirjeldatakse kehtetuna või kohustusena, mille kostja jättis täitmata, või kohustusena, mille hageja „täitis ülemäära“ (vt käesoleva ettepaneku punkt 50), on pädevaks kohtuks selle paiga kohus, kus see kohustus täideti või tuli täita (vt selle kohta kohtujurist Kokott'i ettepanek kohtuasjas Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:397, punkt 64)).

⁴⁷ Vt ka kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 58) ja minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (66. joonealune märkus). Vt vastupidine kohtujurist Darmoni ettepanek kohtuasjas Shearson Lehman Hutton (C-89/91, ei avaldata, EU:C:1992:410, punkt 102).

⁴⁸ 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus (21/76, EU:C:1976:166).

⁴⁹ Vt 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier (21/76, EU:C:1976:166, punktid 13–15).

lepinguvälise vastutuse ja tulenevad liikmesriikide riigisisestes õigussüsteemides valitsevatest üldpõhimõtetest.⁵⁰ Nii on ta otsustanud, et „[l]epinguvälise kahjuga võib [...] arvestada vaid tingimusel, et saab tõendada, et kahju ja selle kahju põhjustanud sündmuse vahel on põhjuslik seos“.⁵¹

59. Järelikult „taotletakse [nõudega] kostja vastutuse tuvastamist“ kohtuotsuse Kalfelis tähenduses siis, kui see rajaneb „kahjustaval sündmusel“, mille eest võib lugeda vastutavaks kostjat ja mis põhjustas hagejale kahju.⁵² Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale ja eelmises punktis nimetatud üldpõhimõtetele on niisugune „kahjustav sündmus“ õigusvastane asjaolu, st tegu või tegevusetus, mis on vastuolus seadusega igaühele kehtestatud kohustuse või keeluga ning põhjustab teisele isikule kahju.⁵³

60. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib siiski küsimus, kas asjaolu tõttu, et Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 mitmes keeleversioonis on tehtud vahet „kvaasideliktil“ ja „deliktil“, ei tule selle sätte kohaldamisala tõlgendada laiemalt. Seejuures kaldub ta arvama, et see teine mõiste võib erinevalt esimesest hõlmata muidki õiguslikke olukordi peale „kahjustavate sündmuste“.

61. Minu arvates ei ole see nii. Euroopa Kohus ei ole – õigusega – oma Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 käsitlevas kohtupraktikas kunagi vahet teinud „deliktidel“ ja „kvaasideliktidel“. Peale selle, et nimetatud vahetegemist ei esine selle määruse teistes keeleversioonides,⁵⁴ ei ole termini „kvaasidelikt“ mõnes keeleversioonis kasutamise eesmärk selle sätte kohaldamisala laiendada. Tegelikult on tegemist austusavaldusega Prantsuse õigusele, millel on see eripära, et eristatakse tsiviilvastutust tahtliku teo (*délits*) eest ja vastutust kahjustavate tegude eest, mis on toime pandud ettevaatamatusest või hooletusest (*quasi délits*).⁵⁵ Kokkuvõttes näitab see termin asjaomastes keeleversioonides ainult, et viidatud sätte hõlmab „kahjustavaid sündmusi“ olenemata sellest, kas need teod pandi toime tahtlikult või hooletusest.⁵⁶ „Deliktid“ ja „kvaasideliktid“

⁵⁰ Vt 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 17). Selles küsimuses on Euroopa Kohus mõnikord otsustanud, et Brüsseli I määruses kasutatud mõisteid tuleb tõlgendada, tuginedes ühelt poolt nimetatud määruse eesmärkidele ja süsteemile ning teiselt poolt riikide õigussüsteemide kogumist tulenevatele üldpõhimõtetele (vt eelkõige 25. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Obala i lučice (C-307/19, EU:C:2021:236, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika)). Brüsseli I määruses toodud kategooriatesse on üle võetud tsiviil-, kaubandus- ja menetlusõiguse mõisteid („leping“, „kahju“ jne), mille tähendust ei ole võimalik tuletada üksnes selle määruse eesmärkidest ja süsteemist. Nende mõistete autonoomsel tõlgendamisel võtab Euroopa Kohus sõnaselgelt või mõttest tulenevalt arvesse eelkõige neidsamu üldpõhimõtteid, mis võimaldavad selgitada välja iga mõiste „tuumiku“. Kõikidel vaieldavatel juhtudel peab peale jääma kvalifikatsioon, mis vastab kõige paremini selle määruse eesmärkidele ja süsteemile (vt analoogia alusel minu ettepanek kohtuasjas Verein für Konsumenteninformation, C-272/18, EU:C:2019:679, punkt 47)).

⁵¹ 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 16). Vt ka 16. juuli 2009. aasta kohtuotsus Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, punkt 28), 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punkt 34) ning 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punkt 41).

⁵² Vt 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punktid 39 ja 40).

⁵³ Vt selle kohta 17. septembri 2002. aasta kohtuotsus Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, punktid 25 ja 27), 1. oktoobri 2002. aasta kohtuotsus Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, punktid 41 ja 42), 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punktid 35–38), 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punkt 50) ning kohtuotsus Wikingerhof (punktid 33, 34 ja 36). Õigusvastase asjaolu idee ilmneb Brüsseli I määruse erinevatest keeleversioonidest (vt eelkõige itaaliakeelne versioon („in materia di *illeciti civili* dolosi o colposi“) ja hollandikeelne versioon („*onrechtmatige* daad“) (kohtujuristi kursiiv)). Ei saa siiski välistada, et selle määruse artikli 5 punkt 3 on kohaldatav ka spetsiifilistel ilma süüta tekkinud vastutuse juhtumitel, mil seaduses on ette nähtud, et teatav tegevus, mis iseenesest on õiguspärane, toob kaasa vastutuse konkreetse kahju eest, mille see teistele isikutele põhjustas. Käsitlaval juhul ei ole siiski tegemist selle erijuhtumiga.

⁵⁴ Minu uuringute kohaselt esineb termin „kvaasidelikt“ mingis vormis Brüsseli I määruse artikli 5 punktis 3 selle määruse bulgaaria-, hispaania-, tšehhi-, saksa-, kreeka-, prantsus-, horvaadi-, itaalia-, läti-, leedu-, ungari-, malta-, poola-, rumeenia- ja sloveenikeelses versioonis. Seda terminit ei ole selle määruse taani-, eesti-, hollandi-, portugali-, slovaki-, soome- ja rootsikeelses versioonis.

⁵⁵ Vt Prantsuse tsiviilseadustiku (code civil) artikkel 1241. Niisugune vahetegemine ilmneb lisaks selgelt Brüsseli I määruse itaaliakeelsest versioonist („in materia di *illeciti civili* dolosi o colposi“) (kohtujuristi kursiiv).

⁵⁶ Vt eelkõige Dickinson, A., *The Rome II Regulation*, Oxford University Press, 2008, lk 347 ja 348, ning Magnus, U. ja Mankowski, P., *op. cit.*, lk 271. Pealegi kuuluvad minu arvates isegi riskivastutuse juhtumid, mis sõltuvad ainult kahjustava sündmuse tuvastamisest, olenemata ükskõik missugusest moraalset elementist, selle sätte kohaldamisalas.

moodustavad nendesamade „sündmuste“ kaks eraldi varianti. Pealegi nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus isegi märgib, kui mõiste „kvaasidelikt“ hõlmaks muud liiki õiguslikke olukordi, ei oleks selle artikli 5 punktis 3 asjaomaste nõuete puhul kohtualluvuskriteeriumi ette nähtud.

62. Eelnevatest kaalutlustest ilmneb, et nõudega „taotletakse kostja vastutuse tuvastamist“ kohtuotsuse Kalfelis tähenduses ning see kuulub seega „lepinguvälise kahju“ valdkonda Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses, kui see põhineb lepinguvälisel võlasuhtel, mille tekitas – nagu ma selgitasin juba käesoleva ettepaneku punktis 41 – „kahjustav sündmus“ („delikt“ või „kvaasidelikt“), mida on määratletud selle ettepaneku⁵⁷ punktis 59. Seevastu nõue, mis põhineb lepinguvälisel võlasuhtel, mille tekitas muu õiguslik olukord kui „kahjustav sündmus“, ei kuulu selle sätte kohaldamisalasse. Kokkuvõttes ei hõlma see õigusnorm mitte kõiki lepinguväliseid võlasuhteid, vaid nende ühte alamkategoriat, mida ma nimetaksin „lepinguvälisteks kohustusteks“.

63. Seega kuigi kategooria, milleks on „lepinguväline kahju“ niisugusena, nagu seda on tõlgendatud kohtuotsuses Kalfelis, hõlmab väga mitmesugust liiki vastutust,⁵⁸ ei ole sellegipoolest – vastupidi sellele, millele vihjab komisjon, – tegemist kategooriaga „kõik ülejäänud“, st mis hõlmab kõiki nõudeid, mis põhinevad tsiviil- või kaubanduslikul kohustusel, mis ei ole „lepinguline“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 tähenduses.⁵⁹ Selles kohtuotsuses märkis Euroopa Kohus ainult, et see säte ja selle määruse artikli 5 punkt 3 *välisavad teineteist vastastikku*, st üks ja sama nõue kohaldada tsiviilvastutust ei saa kuuluda korraga mõlema sätte kohaldamisalasse.⁶⁰ Selles olukorras on olemas nõudeid, mis ei ole seotud ei ühe ega teisega sel põhjusel, et need põhinevad kohustustel, mis ei ole ei „lepingulised“ ega „lepinguvälised“.

64. *Teiseks*, kui alusetul rikastumisel põhinev väljaandmisnõue rajaneb tõesti põhimõtteliselt lepinguvälisel kohustusel⁶¹, ei ole seda kohustust siiski tekitanud „kahjustav sündmus“, mille eest võib vastutavaks pidada kostjat, Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses.⁶² Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt märkis, ei saa alusetut rikastumist pidada niisuguseks „sündmuseks“. Vastupidi Tšehhi valitsuse ja komisjoni väitele ei ole seega tegemist „lepinguvälise kahjuga“ selle sätte tähenduses.

⁵⁷ Vt minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (punkt 46). Ümberpööratud vaatevinklist on Euroopa Kohus juba kasutanud mõistet „kahju õigusvastasel tekitamisel põhinev nõue“ (25. oktoobri 2012. aasta kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 43)).

⁵⁸ Vt 30. novembri 1976. aasta kohtuotsus Bier (21/76, EU:C:1976:166, punkt 18). Vt erinevate näidete kohta minu ettepanek kohtuasjas Wikingerhof (punkt 48).

⁵⁹ Vt kohtujurist Gulmanni ettepanek kohtuasjas Reichert ja Kockler (C-261/90, ei avaldata, EU:C:1992:78, lk 2169), kohtujurist Jacobsi ettepanek kohtuasjas Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, punktid 53–57) ning kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, punkt 98). 27. oktoobri 1998. aasta kohtuotsuses Réunion européenne jt (C-51/97, EU:C:1998:509, punkt 24); 13. märtsi 2014. aasta kohtuotsus Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, punkt 27) ning 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 44) märkis Euroopa Kohus, et kui asjaomased nõuded ei kuulu „lepingutega seotud asjade“ hulka, tuleb neid pidada „lepinguvälise kahju“ valdkonda kuuluvaks. Euroopa Kohus arutles nii siiski põhjusel, et need nõuded rajanesid igal juhul õigusvastasel asjaolul, mille eest võis pidada vastutavaks kostjat ja mis põhjustas hagejale kahju. Oli ainult vaja teha kindlaks, kas see vastutus on „lepinguline“ või „lepinguväline“.

⁶⁰ Vt kohtuotsus Wikingerhof (punkt 26).

⁶¹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 54.

⁶² Vt selle kohta ka House of Lords'i (Ühendkuningriik) 30. oktoobri 1997. aasta kohtuotsus Kleinwort Benson Ltd vs. City of Glasgow District Council [1997] UKHL 43; Magnus, U. ja Mankowski, P., *op. cit.*, lk 272; Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, Paris, 4. väljaanne, 2010, lk 219; Grušić, U., *op. cit.*, lk 86, ning Minois, M., *op. cit.*, lk 262–265.

65. Väljaandmiskohustus, mis on niisuguse nõude aluseks, tuleneb sellest, et kostja rikastus ja et puudub (või käsitletaval juhul pigem kadus tagantjärele) „alus“, mis seda rikastumist õigustab.⁶³ Seega ei eelda niisugune nõue – nagu õigesti väidab Horvaatia valitsus – *mingit kostja kahjustavat tegu või tegevusetust*. Kõnesolev kohustus tekkis iseeneslikult, *olenemata* tema käitumisest.⁶⁴

66. Tšehhi valitsus väidab sisuliselt vastu, et rikastumise tekitanud asjaolu (st käsitletaval juhul kostja soovitud täitemenetlus, mis hiljem tunnistati lubamatuks), tuleks samastada „kahjustava sündmusega“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses.

67. Minu arvates on niisugune samastamine siiski asjakohatu. *Kõigepealt* tuleb märkida, et kohustus, mis viis alusetul rikastumisel põhineva väljaandmisnõudeni, ei tekkinud õigupoolest selle sündmuse tagajärjel, mis tekitas rikastumise, vaid rikastumise enda tagajärjel. *Seejärel* on vaja juhtida tähelepanu, et selle kohustuse tekitanud sündmuse eest ei vastuta alati kostja. Üsna sageli on selle eest vastutav hoopis hageja – kes kandis näiteks kogemata üle põhjendamatu rahasumma. *Lõpuks* tuleb märkida, et kuigi käsitletaval juhul algatati täitemenetlus põhikohtuasja kostja initsiatiivil, ei saa seda pidada „kahjustavaks sündmuseks“, sest niisuguses teos ei ole midagi õigusvastast ja see ei tekitanud selle mõiste õiguslikus tähenduses põhikohtuasja hagejale „kahju“.

68. Komisjon väidab, et „kahjustav sündmus“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses on asjaolu, et põhikohtuasja kostja jättis rikastumise käigus saadu põhikohtuasja hagejale välja andmata, rikkudes nii võlaõigusseaduse artiklit 1111.⁶⁵

69. See argument ei ole veenev. Väidetav väljaandmiskohustus eksisteeris eeldatavalt enne põhikohtuasja kostja võimalikku keeldumist see täita. Asudes seisukohale, et see kohustus tuleneb tema käitumisest, käiksin ringiratast. Kõnesolev kohustus tekkis kohe alguses: meenutan, et see tekkis juba alusetu rikastumise hetkel (või käsitletaval juhul hetkel, mil täitemenetlus tunnistati lubamatuks *ex tunc*).

70. Pealegi kui ainuüksi asjaolu, et kostja ei täitnud varem eksisteerinud kohustust, käsitada „kahjustava sündmusena“, oleks Brüsseli I määruse artikli 5 punktil 3 äärmiselt lai kohaldamisala, sest tsiviil- ja kaubandusasjades kohtule esitatud nõuet põhjendabki tavaliselt see, et kostja ei täitnud mingit väidetavat kohustust.⁶⁶

71. Vastupidi komisjoni väitele ei ole olukord võrreldav olukorraga, millega oli tegemist kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Austro-Mechana⁶⁷ ja millele eelotsusetaotluse esitanud kohus on samuti tuginenud. Selle kohtuasja asjaolud on minu arvates väga eripärased.

72. On vaja meenutada, et selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et niisugune nõue tasuda direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas⁶⁸ artikli 5 lõike 2 punktis b ette nähtud „õiglast hüvitist“ – nõue, mille esitas

⁶³ Vt käesoleva ettepaneku punkt 32.

⁶⁴ Vt selle kohta 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:726, punkt 49) ja kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 62).

⁶⁵ Ära toodud käesoleva ettepaneku punktis 11.

⁶⁶ Vt kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 61). Selline tulemus oleks vastuolus põhimõttega, et seda sätet tuleb tõlgendada kitsalt (vt käesoleva ettepaneku punkt 83).

⁶⁷ 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus (C-572/14, EU:C:2016:286).

⁶⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

Austro-Mechana, kes oli autoriõiguste kollektiivse esindamise organisatsioon, Amazoni äriühingute vastu, kuulub „lepinguvälise kahju“ valdkonda nimetatud Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 tähenduses.⁶⁹ Selle nõude aluseks oli kohustus maksta „hüvitist“, mis Amazonil oli Austria õiguse kohaselt seetõttu, et ta turustas Austria territooriumil andmekandjaid.⁷⁰ Tegemist ei olnud õigusvastase asjaoluga. See käitumine aitas siiski kaasa kahjule, mida õiguste omajatele põhjustati isiklikuks tarbeks kasutatavate koopiade tegemisega nende kaitstavatest objektidest. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on selle „hüvitise“ eesmärk see kahju hüvitada. Austro-Mechana kui kollektiivse esindamise organisatsioon sai sedasama „hüvitist“ nende õiguste omajate huvides, keda ta esindas. Kahju, millele see organisatsioon tugines, oli seega tegelikkuses nende õiguste omajate kahju. Kokkuvõttes tekkis kohustus, mis oli nõude aluseks, tõesti – kui hästi järele mõelda – „kahjustatava sündmuse“ tagajärjel⁷¹. Pealegi oli Austria kohtutel kergem hinnata kahju, mida põhjustati nendele õiguste omajatele isiklikuks tarbeks kasutatavate koopiade tegemisega Austria tarbijate poolt (mis sõltus nende andmekandjate arvust, mida Amazoni äriühingud Austrias müüsid), ning teha otsus „õiglase hüvitise“ summa kohta, mida need äriühingud tasuma peavad.⁷²

73. *Kolmandaks* kinnitab tõlgendust, et alusetul rikastumisel põhinev väljaandmisnõue ei kuulu Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse, minu arvates üks lõik kohtuotsusest Kalfelis. Meenutan, et kohtuasjas, milles tehti see kohtuotsus, esitas üks isik hagi oma panga vastu pärast tulemusetuid börsitehinguid ja esitas seejuures kumulatiivsed nõuded, mis põhinesid kolme liiki alustel, st lepingulisel vastutusel, lepinguvälisel vastutusel ja lõpuks alusetul rikastumisel. Selles olukorras oli eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige esitanud Euroopa Kohtule küsimuse, kas kohus, kes on Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 alusel pädev tegema otsust lepinguvälisel vastutusel põhineva nõude kohta, on lisaks pädev tegema otsust ka nõuete kohta, mis põhinevad lepingulisel vastutusel ja alusetul rikastumisel.

74. Euroopa Kohus vastas sellele küsimusele, „et kohtule, kelle alluvuses on [Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3] alusel lepinguvälisel kahjul põhineva nõudeosa lahendamine, ei allu sama nõude osad, mis ei põhine *lepinguvälisel kahjul*“⁷³. Tõlgendatuna aga eelmises punktis meenutatud kontekstis, tähistab väljend „ei põhine lepinguvälisel kahjul“ mõttest tulenevalt, kuid tingimata lepingulist vastutust ja *alusetut rikastumist*.

75. *Neljandaks* vastupidi Tšehhi valitsuse ja komisjoni väitele arvan, et Rooma II määrus ei väära, vaid vastupidi kinnitab tõlgendust, mille ma käesolevas ettepanekus välja pakun.

76. Kuigi see määrus sisaldab – nagu ma näitasin käesoleva ettepaneku punktis 47 – selle määruse kohaldamisalasse kuuluvate „lepinguväliste võlasuhete“ hulgas kohustusi, mis tekkisid alusetu rikastumise tulemusena, kuuluvad need selles määruses *erikategooriasse*.⁷⁴

⁶⁹ Meenutan, et liikmesriigid, kes näevad oma õigusaktides ette õiguste omajate kaitstavate objektide isiklikuks tarbeks kasutatava koopia erandi reprodutseerimisõigusest, mis on õiguste omajatel, (nn „isiklikuks tarbeks kasutatava koopia“ erand), peavad nägema ette „õiglase hüvitise“ nendele õiguste omajatele. Kui põhimõtteliselt peaksid seda „hüvitist“ tasuma kasutajad, kes neid koopiaid teevad, võivad liikmesriigid selle jätta ka nende isikute kanda, kes turustavad andmekandjaid, mis võimaldavad neid koopiaid teha (vt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt b ning 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punktid 17–26 ja seal viidatud kohtupraktika)).

⁷⁰ Vt 21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punkt 37).

⁷¹ See kohtuotsus puudutab järelikult erijuhtumeid, millele on viidatud käesoleva ettepaneku 53. joonealuses märkuses.

⁷² Vt selle kohta minu ettepanek kohtuasjas Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:90, punkt 93). Käsitletaval juhul niisugust lähedust minu meelest vastupidi ei ole (vt käesoleva ettepaneku punktid 84–89).

⁷³ Kohtuotsus Kalfelis (punkt 19) (kohtujuristi kursiiv).

⁷⁴ Mis langeb kokku asjaoluga, et alusetu rikastumine kuulub liikmesriikide materiaalõiguses kategooriasse *sui generis* (vt käesoleva ettepaneku punkt 29).

77. Täpsemalt sisaldab Rooma II määrus *esiteks* oma II peatükis õigusnorme, mida kohaldatakse „kahju õigusvastasest tekitamisest“ tuleneva lepinguvälise võlasuhte suhtes. Sellel mõistel on minu arvates sama tähendus nagu mõistel, mida on kasutatud Brüsseli I määruse artikli 5 punktis 3.⁷⁵ Siin on seega silmas peetud käesoleva ettepaneku punktis 62 nimetatud „lepinguväliseid kohustusi“.⁷⁶ Kokkuvõttes hõlmab see II peatükk põhimõtteliselt samu kohustusi nagu see artikli 5 punkt 3.⁷⁷

78. *Teiseks* on Rooma II määruse III peatükis sätestatud õigusnormid, mida kohaldatakse lepinguväliste võlasuhte suhtes, „kui kahju pole tekitatud õigusvastaselt“.⁷⁸ Kõnesolevatel võlasuhtel põhinevad nõuded ei peaks eeldatavasti kuuluma Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse.⁷⁹ Selles III peatükis on aga nimetatud alusetut rikastumist. Niisugune klassifikatsioon kinnitab seega, et väljaandmiskohustus, mille aluseks on niisugusel rikastumisel põhinev nõue, ei ole tekkinud „kahjustatava sündmuse“ tagajärjel artikli 5 punkti 3 tähenduses.⁸⁰

79. *Eelneva põhjal* olen arvamusel, et alusetul rikastumisel põhinevad väljaandmisnõuded ei kuulu Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse.⁸¹

80. Vastupidi sellele, millele vihjab Tšehhi valitsus, ei too see tõlgendus kaasa mingit õigusemõistmisest keeldumist. Olukordades, kus selle määruse artikli 5 punkt 1 ei ole kohaldatav,⁸² järeldeb sellest lihtsalt, et õigussubjekti käsutuses ei ole valikulist kohtualluvust, kui ta soovib esitada alusetul rikastumisel põhineva nõude: see tuleb esitada kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtutele vastavalt selle määruse artikli 2 lõikes 1 sätestatud kohtualluvuse üldeeskirjale.⁸³

⁷⁵ Võttes arvesse soovi tõlgendada neid kahte määrust ühetaoliselt, mida liidu seadusandja on väljendanud (vt käesoleva ettepaneku punkt 42).

⁷⁶ Vastupidi Brüsseli I määruse mõnele keeleversioonile ei ole Rooma II määruses kasutatud mõistet „kvaasidelikt“. Selle viimase määruse põhjendustes 11 ja 12 on siiski täpsustatud, et selles sätestatud kollisiooninorme kohaldatakse konkreetselt „lepinguvälise kahjuga seotud vastutusvõime“ ja „riskivastutuse“ suhtes.

⁷⁷ Vt selle kohta 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, punkt 39). Selle erinevusega, et Brüsseli I määruse kohaldamisala sisaldab välistamisi, mida ei ole Rooma II määruses, ja vastupidi.

⁷⁸ Vt Rooma II määruse põhjendus 29.

⁷⁹ Viitan uuesti käesoleva ettepaneku punktile 62. Selles mõttes on Rooma II määruse kohaldamisala minu arvates laiem kui Brüsseli I määruse artikli 5 punktil 3. Oma 17. septembri 2002. aasta kohtuotsus Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499) otsustas Euroopa Kohus, et lepingueelse vastutuse kohaldamise hagi kuulub „lepinguvälise kahju“ valdkonda selle sätte tähenduses, samas kui liidu seadusandja paigutas *culpa in contrahendo* Rooma II määruse artiklis 12 kategooriasse „kui kahju pole tekitatud õigusvastaselt“. See tekitab teatava ebaühtluse. Nagu Euroopa Kohus on otsustanud, tuleneb kohustus hüvitada kahju, mis on põhjustatud lepingu üle peetavate läbirääkimiste põhjendamatu katkestamisega, tõesti „kahjustavast sündmusest“, mille eest võib pidada vastutavaks kostjat, st nende õigusnormide rikkumisest, mis kohustavad pooli tegutsema niisugustel läbirääkimistel heauskselt (vt selle kohtuotsuse punktid 25 ja 27).

⁸⁰ Komisjoni väide järgmise ettepaneku seletuskirja lk 8: 22. juulil 2003 esitatud ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus lepinguvälise võlasuhte suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II määrus“) (KOM(2003) 427 (lõplik)), mille kohaselt on alusetu rikastumine „kvaasidelikt“, on seega minu arvates väär. „Kvaasideliktid“ kuuluvad „kahju õigusvastase tekitamisena“ Rooma II määruse II peatükki – vastupidi alusetule rikastumisele.

⁸¹ Rõhutan, et otsustava tähtsusega ei ole see, kas niisuguse nõudega palutakse vara *välja anda*. Nagu ma käesoleva ettepaneku punktis 41 märkisin, sõltub nõude kvalifikatsioon selle kohustuse *allikast*, millel nõue põhineb, mitte „abist“ (*remedy*), mida hageja taotleb. Seega kuuluvad „kahjustaval sündmusel“ põhinevad väljaandmisnõuded (vt *Common law* mõiste „restitution for wrongdoing“) Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse (vt selle kohta ka Magnus, U. ja Mankowski, P., *op. cit.*, lk 272). Nii on see *mutatis mutandis* ka Rooma II määruse raames (vt Dickinson, A., *op. cit.*, lk 301–307, 496 ja 497).

⁸² Vt käesoleva ettepaneku punktid 44–52.

⁸³ Olukord on seega veidi teistsugune kui 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsuses Masdar (UK) vs. komisjon (C-47/07 P, EU:C:2008:726), millele Tšehhi valitsus viitab. Selles kohtuotsuses otsustas Euroopa Kohus, et liidu kohtud (kes on ELTL artikli 268 ja artikli 340 teise lõigu alusel ainsana pädevad tegema otsust „lepinguvälise vastutuse“ alal liidu vastu suunatud nõuete kohta) on pädevad ka tegema otsust alusetul rikastumisel põhineva nõude kohta (vt selle kohtuotsuse punkt 48). Vastupidine tõlgendus võib Euroopa Kohtu sõnul tuua kaasa keeldumise õigusemõistmisest. Et liikmesriikide kohtud on EL toimimise lepingu süsteemis pädevad tegema otsust liidu „lepingulise vastutuse“ kohta ja liidu kohtud liidu „lepinguvälise vastutuse“ kohta, oleks teise mõiste kitsas tõlgendus võinud kaasa tuua selle, et tekib negatiivne kohtualluvuskonflikt – olukord, kus ei liikmesriikide kohtud ega liidu kohtud ei ole pädevad niisuguse hagi kohta otsust tegema (vt selle kohtuotsuse punkt 49). Seda probleemi ei esine aga Brüsseli I määruse süsteemis.

81. *Pealegi* on see tulemus *esiteks* täielikult kooskõlas Brüsseli I määruse süsteemiga. Meenutan, et see süsteem rajaneb just *põhimõttel*, et asi allub kostja alalise elukoha järgsele kohtule.⁸⁴ Euroopa Kohus on selles küsimuses korduvalt otsustanud, et see üldeeskiri, mis on väljendi *actor sequitur forum rei* väljendus,⁸⁵ on seletatav asjaoluga, et kostjal on põhimõtteliselt lihtsam ennast kaitsta oma elukohajärgses kohtus.⁸⁶ Seda kostja soodustamise otsust õigustab omakorda asjaolu, et tema on reeglina menetluses nõrgemas positsioonis, sest tema ei ole seda esile kutsunud ja hageja on esitanud tema vastu hagi.⁸⁷

82. Seega ei saa väita nagu komisjon, et tsiviil- ja kaubanduslike võlasuhete puhul ei tohiks eksisteerida „õiguslikku tühimikku“ Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 1 ja artikli 5 punkti 3 vahel ning et seega peaks alati olema olemas alternatiiv sellele, et asi allub kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtutele. Kui nendes õigusnormides ette nähtud täiendavaid kohtualluvusi saaks alati kasutada, jääks üldeeskiri tahaplaanile ning soodustataks hagejat – vastupidi liidu seadusandja tahte.⁸⁸

83. Vastupidi, Euroopa Kohus on – nagu ma selgitasin – korduvalt otsustanud, et Brüsseli I määruse artikli 5 punkti 3, kui selle üldeeskirja erandit tuleb tõlgendada kitsalt, mistõttu ei tohi selle „tõlgendus [...] minna kaugemale [...] otseselt ette nähtud juhtudest“.⁸⁹ Termin „kahjustav sündmus“ nii laialt tõlgendamine, nagu soovib Tšehhi valitsus või komisjon, tähendaks aga just, et seda sätet kohaldatakse juhul, mida ei ole selles sõnaselgelt nimetatud, st alusetu rikastumise korral.⁹⁰

84. *Teiseks* ei ole ma veendunud, et läheduse ja tõrgeteta õigusemõistmise eesmärgid, millest Brüsseli I määruse artikli 5 punkt 3 on kantud,⁹¹ eeldaksid teistsugust tõlgendust.

85. Peale selle, et need eesmärgid ei võimalda igal juhul kaugeneda artikli 5 punkti 3 sõnastusest, kahtlen ma selles, et käsitletaval juhul valitseb põhikohtuasjas käsitletava nõude ja selle Horvaatia kohtu vahel, kelle poole põhikohtuasja hageja on pöördunud, „eriti tihe“ seos ning et seepärast on sellel kohtul tingimata kergem kui Saksamaa kohtutel nimetatud äriühingu väidete kohta seisukohta võtta, st teha kindlaks, kas niisuguse rikastumise tingimused on täidetud,⁹² eelkõige mis puudutab seejuures asjakohaste tõendite kogumist ja hindamist.

86. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, keda toetavad Tšehhi valitsus ja komisjon, on arvamusel, et nii on see sel põhjusel, et rikastumise põhjustanud sündmus, nimelt täitemenetlus, mille BP EUROPA eelkäija esile kutsus, leidis aset Horvaatias. Kõik asjakohased faktilised asjaolud on seega seotud selle riigiga, samas kui Saksamaal on ainult põhikohtuasja kostja asukoht.

⁸⁴ Vt käesoleva ettepaneku punkt 35.

⁸⁵ See väljend väljendab ideed, et hageja peab esitama kostja vastu hagi viimase elukohajärgsele kohtule.

⁸⁶ Vt eelkõige 17. juuni 1992. aasta kohtuotsus Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, punkt 14), 13. juuli 2000. aasta kohtuotsus Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punkt 35) ning 19. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, punkt 52).

⁸⁷ Vt 20. märtsi 1997. aasta kohtuotsus Farrell (C-295/95, EU:C:1997:168, punkt 19).

⁸⁸ Vt selle kohta kohtujurist Jacobsi ettepanek kohtuasjas Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, punkt 55).

⁸⁹ Vt eelkõige 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁹⁰ Sellest kitsa tõlgendamise loogikast tuleb lähtuda seda enam, et vastupidine lahendus viiks paljudel juhtudel selleni, et asi alluks hageja alalise elukoha kohtule, millega kehtestataks *forum actoris*, mis on täpselt vastupidine Brüsseli I määruses sätestatud üldeeskirjale (vt 19. septembri 1995. aasta kohtuotsus Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, punkt 13)). Komisjon teeb ettepaneku pidada „kahju tekkimise paigaks“ paika, kus rikastumise käigus üleantud oleks tulnud hagejale välja anda, – mis viiks enamikul juhtudel minu arvates selleni, et asi allub hageja alalise elukoha kohtule.

⁹¹ Vt käesoleva ettepaneku punkt 36.

⁹² Nagu ma meenutasin käesoleva ettepaneku punktis 31.

87. Et teha otsus alusetul rikastumisel põhineva väljaandmisnõude suhtes, tuleb siiski kõigepealt just nimelt kindlaks teha, kas selline rikastumine leidis aset. Seega näib, et niisuguse nõude kohta ei ole kõige kergem otsust teha mitte selle paiga kohtutel, kus leidis aset rikastumise põhjustanud sündmus, vaid selle paiga kohtutel, kus kostja väidetavalt rikastus ja mille võib valida.

88. Analoogia alusel on Rooma II määruse artikli 10 lõikes 3 ette nähtud, et kui alusetu rikastumine leiab aset ilma, et poolte vahel oleks varem eksisteerinud suhet, ja kui nende alaline elukoht ei ole samas riigis, kohaldatakse sellest tuleneva lepinguvälise võlasuhte suhtes selle riigi õigust, kus „alusetu rikastumine aset leidis“. Silmas ei peeta seega mitte riiki, kus leidis aset rikastumise põhjustanud sündmus, vaid riiki, kus kostja sai sellest tuleneva majandusliku kasu. Vahendite ülekandmise korral pangakontole nagu käsitletaval juhul on rikastumise riigiks riik, kus asub pangaasutus, kus see konto on registreeritud.⁹³

89. On aga tõenäoline, et käsitletaval juhul asub see koht Saksamaal.⁹⁴ Kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtutel – mis vastavad paigale, kus rikastuti, – on seega kõige kergem hinnata, kas niisugune rikastumine leidis tõesti aset.⁹⁵ Minu arvates tuleneb sellest, et üldiselt ei ole olemas „eriti tihedat“ seost alusetul rikastumisel põhinevate nõuete ja muu kohtualluvuse vahel kui kostja alaline elukoht.⁹⁶

90. Pealegi kompenseerib HRVATSKE ŠUME'le praktilise ebamugavuse, mis seisneb selles, et ta peab esitama hagi BP EUROPA vastu viimase asukoha liikmesriigi kohtutele (ebamugavus, mis tuleneb mäletatavasti liidu seadusandja tahtest⁹⁷) üks menetluslik eelis: eeldusel, et nõue on põhjendatud, ja kui põhikohtuasja kostja vara asub Saksamaal, on põhikohtuasja hagejal juba riigisisene täitedokument, et vaidlusalune summa sisse nõuda (tulevane kohtuotsus, mille Saksamaa kohtud teevad) ning ta ei pea kasutama täitemenetlust, et võimalik Horvaatia kohtuotsus selles liikmesriigis täitmiseks pööratavaks tunnistataks.⁹⁸

⁹³ Vt selle kohta Commercial Court, Queen's Bench Divisioni (kuninglik osakond (kaubanduskolleegium), Ühendkuningriik) 15. juuli 2015. aasta otsus *Banque Cantonale de Genève vs. Polevent Ltd and others*, [2016] 2 W.L.R. 550, punkt 18, ning Dickinson, A., *op. cit.*, lk 503–508. Lisaks oli parlament õigusloomeprotsessis teinud ettepaneku valida seosekriteeriumiks „selle riigi õigus, kus rikastumise põhjustanud sündmus peamiselt toimus, olenemata sellest, millises riigis rikastumine toimus“ (kohtujuristi kursiiv) (vt Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 6. juulil 2005 eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr.../2005 lepinguvälise kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“)), dokument P6_TC1-COD(2003)0168]. Liidu seadusandja ei otsustanud lõpuks siiski selle ettepaneku kasuks.

⁹⁴ Eelotsusetaotluses ei ole siiski selle kohta midagi täpsustatud.

⁹⁵ Mis puudutab põhikohtuasja hageja vastava vaesumise ja „aluse“ puudumise tõendamist, siis mulle näib, et see tõend peitub käsitletaval juhul Vrhovni sudi (Horvaatia Vabariigi kõrgeim kohus) (vt käesoleva ettepaneku punkt 14) otsuses, mida saab Saksamaal tunnustada, ilma et selleks oleks tarvis kasutada muud menetlust (vt Brüsseli I määruse artikkel 33).

⁹⁶ Vt kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas *Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, punkt 69)* ja House of Lords'i (Ühendkuningriik) otsus *Kleinwort Benson Limited vs. City of Glasgow District Council, Lord Goff'i arvamuse*.

⁹⁷ Vt käesoleva ettepaneku punkt 81.

⁹⁸ Vt Brüsseli I määruse artiklid 38–41.

V. Ettepanek

91. Kõikide eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (kõrgem kaubanduskohus, Horvaatia) esimesele küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 punkti 1 ja artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et alusetul rikastumisel põhinev väljaandmisnõue:

- ei kuulu „lepingutega seotud asjade“ hulka esimese sätte tähenduses, v.a juhul kui see on tihedalt seotud lepingulise suhtega, mis eksisteeris või pidi eksisteerima vaidlusosaliste vahel varem, ega
- „lepinguvälise vastutuse“ valdkonda selle teise sätte tähenduses.